

หน้าวิญญะ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺน โต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม เราฟังธรรมนะ ตั้งสติ เขาเก็บเงินนับเงินเขายังนับได้เป็นเงินเป็นทอง เราจะภาวนากัน มันไม่มีความสงบร่มเย็นในใจบ้างเลยหรือ ถ้ามันมีความสงบร่มเย็นเข้ามาในหัวใจเราบ้างนะ เราจะเห็นคุณค่าของธรรมะ คนที่มีธรรมนะ เขาต้องการความสงบสงัด ความสงบสงัดเห็นใหม่ สัปปายะ ๔ สถานที่สงบสงัด หมู่คณะเป็นสัปปายะ ทุกอย่างเป็นสัปปายะ นี้สัปปายะ ๔ ถ้าสัปปายะมันจะทำให้เราดีขึ้น ถ้าทำให้ดีขึ้นนะ ถ้าจิตเราสงบ จิตเราวิเวกได้มันจะเห็นคุณค่าเห็นคุณค่าจริงๆ นะ

เวลาจิตเรามีหลักมีเกณฑ์ เราจะมองไปทางโลกนะ เราเห็นกันนะ เขาอาบน้ำห้องต่างน้ำนะ เราจะเห็นชีวิตเป็นอย่างนี้ ชีวิตเป็นอย่างนี้ละ ชีวิตเราก็เป็นแบบนี้ละ เพราะเราเกิดมา ทุกคนเกิดมา เราเกิดมาจากพ่อจากแม่ คนเกิดมาจากพ่อจากแม่ต้องมีหน้าที่การงาน ถึงจะอยู่ในบ้านมันก็มีงานบ้าน กินแล้วก็ต้องเก็บต้องล้าง ทุกอย่างมันต้องใช้ต้องสอย ฉะนั้น เราจะบอกว่าเราจะทิ้งชีวิตอย่างนี้แล้วไปอยู่อีกชีวิตหนึ่ง...ไม่ใช่หรอก มันก็เป็นอย่างนี้แหละ ไปอยู่ที่ไหนมันก็คือชีวิตนี้แหละ

อยู่เป็นฆราวาสเราก็ต้องหน้าที่การงานของเราต้องอยู่ต้องกิน เป็นพระก็เหมือนกัน เป็นพระ เป็นนักปฏิบัติมันก็ต้องอยู่ต้องกินทั้งนั้นนะ แต่อยู่กินโดยที่เห็นภัย อยู่กิน เราตั้งสติของเราว่าสิ่งนี้เราทำซ้ำๆ ซากๆ กันมาตลอดนะ แล้วภพชาติจะเกิดมาอย่างนี้เราก็จะซ้ำๆ ซากๆ กันอยู่อย่างนี้ ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมา เรามองไปในทางชีวิตโลก เราจะสังเวชนะ ชีวิตเป็นอย่างนี้ ชีวิตเป็นอย่างนี้ แล้วชีวิตเราก็เป็นแบบนี้

แต่ถ้ามันมีสติปัญญาขึ้นมา เราจะมาภาวนาของเรา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เวลาวางรากฐานขึ้นมา สิ่งนี้รัฐมันมั่นคง ศาสนาเจริญรุ่งเรือง ความเจริญรุ่งเรืองนะ

เวลาเราทำกัน ปฏิบัติในสมัยปัจจุบันนี้จะอ้างว่า “สมัยพุทธกาลจะมีอย่างนั้น สมัยพุทธกาลมีอย่างนั้น แล้วมีคนปลั่งเปลอ แล้วมีคนเลอะเลือนกันไป แล้วเราก็จะมาทำให้เป็นจุดเด่นจุดดั่งขึ้นมา”

คิดกันไปอย่างนั้นหมดคนะ มันโดยธรรมชาติ โดยความเป็นจริง มันจะมีใครล่ะที่จะมีบุญญาธิการเท่ากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเป็นไปได้หรือก มันสิ่งที่เป็นไปไม่ได้เลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา เป็นอาจารย์ใหญ่ของชาวพุทธเรา จะไม่มีใครเทียบชั้นได้หรือก ไม่มี

ฉะนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการ จะเผยแผ่ธรรมขึ้นมา นั่นนะ ที่นั่นนะเจริญรุ่งเรืองที่สุด เจริญรุ่งเรืองที่สุดเพราะว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการ เอหิภิกขุ “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด”

ถ้าท่านยังมีกิเลสอยู่ “เธอจงเป็นภิกษุมาเพื่อปฏิบัติให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์”

แต่ถ้าเวลาเทศนาว่าการไปแล้ว “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด” พระอรหันต์ทั้งนั้นนะ พอเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา เห็นใหม่ รื้อสัตว์ขนสัตว์ ได้สิ่งที้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารื้อสัตว์ขนสัตว์ ขนไปๆ ขนไปเพราะอะไร เพราะบุญญาธิการขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่มันถึงเจริญใจ เจริญทั้งทางโลกและเจริญทั้งทางธรรม

โลกก็เจริญ เจริญเพราะสิ่งใด? เจริญเพราะว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ขึ้นมามันยังไม่มีธรรม พอไม่มีธรรม มันไม่มีคู่แข่งหรือก แต่ในทางโลกนะ ทางโลก เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมขึ้นไป เจ้าลัทธิต่างๆ ก็มีอยู่แล้ว ในศาสนาอื่น พวกพราหมณ์พวกต่างๆ จะขัดจะขวาง

คูพรามณ์ ในประเพณีของเขา เขาบอกว่า “ทำไมเจ้าชายสิทธัตถะ ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อายุก็ยังน้อยอยู่ ทำไมไม่เคารพผู้ใหญ่ ทำไมไม่รู้จักประเพณีวัฒนธรรม”

นี่เขาพูดของเขา

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “ในบรรดาสัตว์สองเท้า เราไม่เห็นใคร ประเสริฐเท่ากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในบรรดาสัตว์สองเท้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด”

“ประเสริฐที่สุด” ขนาดว่า “ประเสริฐที่สุด”

เวลาทางโลก เราจะบอกว่า เวลาทางโลก เรื่องของโลก เรื่องสมมุติมันก็มีการขัดแย้ง มีการต่อต้านเป็นเรื่องธรรมดา แต่ว่าความเจริญรุ่งเรือง รุ่งเรืองคือว่าสิ่งที่เขาต่อต้านเพราะเขาไม่รู้ เพราะเขาไม่รู้เขาไม่เห็น เขาเป็นจริงไม่ได้ เขาเป็นเรื่องโลกๆ ฆาน โลกีย์ ฤทธิชีไพรก็มีอยู่แล้ว ในศาสดาต่างๆ เขาก็มีของเขาอยู่ มันก็เป็นเรื่องโลกๆ นะ เรื่องโลกๆ ก็เผยแพร่แบบโลกๆ เพราะเวลาเผยแพร่ไปนี่ทางโลกเขารู้กันได้ไง โลกเขารู้กันได้ โลกเขาจินตนาการได้

สิ่งที่ว่า กาลามสูตร ไม่ให้เชื่อ ไม่ให้เชื่อแม้แต่อาจารย์ของเรา ไม่ให้เชื่อว่ามันเป็นไปได้ ไม่ให้เชื่อ

แต่เขาเชื่อ เขาเชื่อเพราะอะไร เพราะวุฒิภาวะของเขา นี่พวกอ่อนหัด ชั่วโง่บิณฑิไม่มี พวกอ่อนหัด ผู้ที่เวลาศาสดาเขาสอนเขาก็เชื่อกันไป นี่เรื่องของโลกๆ ใจ ในเมื่อเป็นเรื่องโลกๆ เขาก็เชื่อของเขากันไป

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมามันเป็นเรื่องความมหัศจรรย์ มันมหัศจรรย์ที่ไหน เพราะสิ่งที่ไม่มี ไม่เคยมีไม่เคยเป็น นี่ไม่เคยมี โลกนี้ไม่เคยมี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ ถ้าไม่ตรัสรู้เองโดยชอบ เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างไร มันไม่มีอยู่แล้ว ในโลกสิ่งนี้มันไม่มี

เวลาพวกพราหมณ์มาถามนะ “เรียนมาจากใคร เรียนมาอย่างไร”

“ไม่มี โลกนี้ไม่มี เราค้นคว้าขึ้นมาเอง ค้นคว้าขึ้นมาเอง”

เขาไม่เชื่อ เขาไม่สนใจ ไม่สนใจเพราะอะไร เพราะมันไม่มีที่ไปที่ไป

แต่ความจริงมี มีเพราะอะไร เพราะบุญญาธิการขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระโพธิสัตว์สร้างบุญญาธิการมา ถ้าไม่มีพระโพธิสัตว์...

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามี ๕ องค์ พระศรีอริยเมตไตรยจะไปข้างหน้า อันนี้คืออะไร? อันนี้คืออนาคตังสญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยังรู้ได้ ยังรู้ได้ ยังรู้อะไร? ยังรู้ในจิตที่มันสร้างสมบุญญาธิการเป็นโพธิสัตว์ คนที่สร้างสมมา เห็นไหม รู้วาระจิตจิตดวงหนึ่งรู้จิตอีกดวงหนึ่ง นี่ความหยั่งรู้ เพราะที่ไปที่ไป

เขาบอกว่า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ ไม่มีที่ไปที่ไป

ไม่มีที่ไปที่ไปได้อย่างไร...มี แต่เวลามี มีสร้างสมบุญญาธิการมาให้เข้มแข็ง ให้จิตใจมีหลักมีเกณฑ์ เห็นไหม ไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ โลกเขาสอนสมมุติ สมมุติสอนสมมุติที่โลกก็ปัญญาเขารู้กันได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นแล้วมันไม่ใช่ มันไม่ใช่ พอไม่ใช่ มาฝึกฝนเอง มาอานาปานสติ มากำหนดเอง เวลาสำเร็จขึ้นมา ที่ว่ามันเจริญ เจริญตรงนี้ใจ เจริญตรงที่ว่าโลกเขาไม่มี ถ้าโลกไม่มี มันมีสิ่งใดละ

แต่ในปัจจุบันนี้มันมี พอของที่มันมีเราถึงมีสัญญาอารมณ์กัน เราถึงว่า ต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนั้น แต่ความจริงในสมัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มี พอไม่มี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมามันถึงไม่มีคู่แข่ง ไม่มีใครมาเปรียบเทียบได้

ทีนี้ความว่าเจริญ สิ่งที่ไม่มี คุณิ เวลามันแห้งแล้ง แล้วเกิดถ้ามีแหล่งน้ำขึ้นมาจากแหล่งน้ำหนึ่ง สิ่งแหล่งน้ำนั้นมันเป็นที่อาศัยของสิ่งมีชีวิตมหาศาลเลย นี่ก็เหมือนกัน โลกหมุนเวียนกันอยู่ เวียนตายเวียนเกิดกันอยู่แต่ไม่มีที่พึ่งที่อาศัย สิ่งที่เขาเวียนกันอยู่

นี่ไง ที่บอกว่า ในปัจจุบันนี้เขาบอก “หนีสาธารณะ”

“หนีของวัฏฏะ” สิ่งที่เวียนเกิดในชีวิตต่างๆ นี่มันหนีสาธารณะ มันเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะไง

“หนีของวัฏฏะ” เวียนตายเวียนเกิด ไม่มีทางออก ไม่มีทางไป

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เห็นใหม่ หนึ่งส่วนตัว หนึ่งภพ หนึ่งชาติ หนึ่งใจในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ชำระแล้ว

“เราเป็นไก่อตัวแรก เจาะออกมาจากเปลือกอวิชชา”

นี่ไง หนึ่งส่วนตน หนึ่งส่วนบุคคล หนึ่งใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้ขึ้นมา พอตรัสรู้ขึ้นมา นี่ไง พอหนึ่งขึ้นมา

แต่ทางโลกเขาที่เขาเป็นกันอยู่มันหนึ่งสาธารณะ หนึ่งของวัฏฏะ วัฏฏะมันก็เวียนตายเวียนเกิดกันไป แล้วเวลาศึกษาแล้วเชื่อถือกัน เชื่อถือกันมันก็เชื่อถือ คำว่า “เชื่อถือ” แต่ความจริงล่ะ? มันเวียนตายเวียนเกิด เห็นใหม่ นี่เวลามันเป็นไป มันเป็นไปอย่างนั้น

ฉะนั้น ถึงว่ามันเจริญรุ่งเรือง เวลาคำว่า “เจริญรุ่งเรือง” มันไม่มีสิ่งใดเปรียบเทียบ มันไม่มีสิ่งใดจะมาโต้แย้งและคัดค้านธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพียงแต่ว่า การว่าเป็นหนึ่งสาธารณะ เห็นใหม่ ในปัจจุบันนี้ คำว่า “หนึ่งสาธารณะ” เพราะอะไร

หนึ่งสาธารณะเพราะว่าสิ่งนี้มันเป็นสภาพกรรม ในเมื่อมีสังคัม มนุษย์เป็นสัตว์สังคัม ในเมื่อเป็นสัตว์สังคัม ในเมื่อเป็นสังคัมก็มีซื้อขายแลกเปลี่ยน สิ่งต่างๆ การซื้อขายแลกเปลี่ยนมันก็มีค่าของเงิน เวลาเงินเพื่อเงินต่างๆ สินค้ามันแพงขึ้น ความเป็นอยู่ของสังคัมก็เดือดร้อนกันไป นี่ความเดือดร้อนกันไปนะ แล้วผู้ที่มีกำลังมากเขาก็แสวงหาผลประโยชน์ ผู้ที่มีกำลังน้อยนะ ทุกข์ยากมากนะ ทุกข์ยากมาก แล้วสิ่งใดมันคงที่ล่ะ เห็นโทษของมันใหม่ เห็นโทษของวัฏฏะใหม่

ถ้าเห็นโทษของวัฏฏะ เราจะเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะนี้ ถ้าเราไม่ประพฤติปฏิบัติให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ ถ้าเรายังโลเลกันอยู่ เรายังทำสักแต่ทำทำกันไป เราทำไม่จริงไม่จัง ถ้าเราจริงๆ จังๆ ...ก็ทำจริงแล้ว ทำจริงแล้วมันยังไม่ประสบความสำเร็จ มันก็ยังทอดลอยอ่อนแอ มีความนึกน้อย เนื้อต่ำใจอยู่ ถ้าน้อยเนื้อต่ำใจ เห็นใหม่ กิเลส เวลามันทำให้เราอ่อนแอ มันอ่อนแออย่างนี้ เราก็รู้ที่อยู่ว่าผลของวัฏฏะมันทำให้เราเดือดร้อนนะ

เวลาในสมัยพุทธกาล เวลาพระอรหันต์เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาแล้ว แล้วเวลามีใครมาทำ ความผิดพลาดแล้วมาขอมา ท่านบอกว่า ท่านไม่ถือ ไม่สาหุรอก มันเป็นผลของวัฏฏะ มันเป็นผลของวัฏฏะคือสิ่งที่มันเกิดเป็นภพเป็นชาติขึ้นมา มันมีชาติมีตระกูล มีที่มาที่ไปทั้งนั้นนะ ทุกคนก็

ต้องกตัญญูกตเวทีกับชาติกับตระกูลจากพ่อจากแม่จากปู่ย่าตายายของเราที่ให้กำเนิดชาติตระกูล เรามา ทุกคนก็หวงแหน ทุกคนก็มีความหึงความหวง ทุกคนก็จะดูแลรักษาทั้งนั้นนะ

ฉะนั้น เวลามันกระทบกระทั่งกันขึ้นมามันก็มีความรู้สึก ฉะนั้น มีความรู้สึกต่อเมื่อคน มีกิเลสไป แต่เวลาผู้ที่ชำระกิเลสออกไปแล้ว ไม่มีกิเลสในหัวใจ นี่ผลของวัฏฏะ คือว่าไม่ถือไม่สา เพราะมันเป็นเรื่องความเป็นจริงของภพของชาติ มันมีของมันอย่างนี้ นี่ไง นี่สาธุการนะ มันเป็น ผลของวัฏฏะ มันเป็นเรื่องการกระทบกระทั่งกันในสังคม ในสังคมมันมีของมันอยู่แล้ว คุณติ ล้นกับฟันในปากเรานั้นยังขบกันเองเลย สิ่งที่ขบกันเอง แต่พอขบกันเองนี้เราจะไปโทษใคร เรา จะไปโทษใคร เห็นไหม มันก็แล้วๆ กันไป มันแล้วๆ กันไปเพราะอะไร เพราะมันเป็นเรื่องของเรา ใช่มั้ย

แต่ถ้าเป็นเรื่องของหัวใจละ เป็นเรื่องของหัวใจที่มันมีความกระทบกระทั่งกันละ สิ่ง ที่กระทบกระทั่งกัน นี่ไง ถ้ามันเป็นผลของวัฏฏะ เวลามันมีการเพิ่มค่า-ด้อยค่าไป มันมีผลได้ผลเสีย คนที่มีกำลังเขาก็ได้ประโยชน์ของเขา ใช้อันที่อ่อนด้อย คนที่อ่อนแอมีแต่ความทุกข์ความยาก มี ความทุกข์ความยากเพราะเหตุใดละ? ความทุกข์ความยากเพราะสถานะมันเป็นแบบนั้น ถ้า สถานะเป็นแบบนั้น เราถึงเห็นกรรมดีกรรมชั่ว การทำคุณงามความดี ถ้าเขาทำคุณงามความดีของ เขา เขาได้มีอำนาจวาสนามา มีอำนาจวาสนานะ ผลของวัฏฏะ เรื่องผลของกรรมเป็นอนิจจัง

อนิจจัง ๔ “พุทธวิสัย” ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่ลึกลับ มหัศจรรย์ที่เราจะคาดหมายไม่ได้เลย ถ้าเราคาดหมายได้ เห็นไหม จะมีพุทธวิสัย จะมีองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าไปทำไม

นี่เราเป็นสาวก-สาวกะ ผู้ที่มีความเชื่อ มีความมั่นคงที่มีการกระทำ เราเกิดมาเอารัดเอา เปรียบนะ เอารัดเอาเปรียบเพราะอะไร เพราะเราไม่ต้องสร้างบุญญาธิการมาเป็นแบบองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องสร้างบุญญาธิการมา ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ถึงจะเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะตรัสรู้ธรรม ขึ้นมาได้

อย่างเรานี่เราทำของเรา มาทำมาลุ่มๆ ดอนๆ ทำมาขาดๆ เงินๆ ทำมาด้วยอริยทรัพย์ทำให้ เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเรามีความเข้มแข็ง มีความ

มันคง มีการกระทำขึ้นมา เราจะออกจากทุกข์ เราจะแก้ไข ทำหน้าที่ส่วนตัวเรา แก้ไขหน้าที่ส่วนตัวให้พ้นจากหน้าที่ส่วนตัว ถ้าพ้นจากหน้าที่ส่วนตัว หน้าวิญญู หน้าสาธารณะก็พ้นไป

แต่ถ้าหน้าที่ส่วนตัวมันพ้นไม่ได้ หน้าสาธารณะมันครอบงำอยู่ ครอบงำเพราะจิตนี้มันเกิด ถ้ามันเกิด มันเกิดในที่ใดล่ะ? มันเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม มันมีหน้าสาธารณะไปหมด เพราะสังคมนั้น สังคมนั้นเขามีการปกครอง มีการดูแล มันต้องมีของมันอยู่แล้ว ฉะนั้น เราจะหลีกเลี่ยงกับวิญญูไม่ได้เลย ถ้าเราเลี่ยงวิญญูแล้วเราเลี่ยง วิญญูมันเกิดมาจากอะไรล่ะ? ก็เกิดจากการกระทำ เกิดจากกรรม นี้อจินไตย ๔

ความที่เป็นอจินไตยที่มันลึกลับซับซ้อนๆ เพราะเวลาเกิดมาแล้วทำไมมีคนเข้มแข็ง มีคนมีอำนาจวาสนา ทำไมเราเป็นคนอ่อนแอ ทำไมเราเป็นคนที่อ่อนด้อย ทำไมเป็นเบี้ยล่างของสังคม? มันเป็นเบี้ยล่างตรงไหน นี่ถ้ามันเป็นเรื่องของสาธารณะมันเป็นแบบนี้ มันเห็นมีสูงมีต่ำกันอยู่

แต่ถ้าทางธรรมล่ะ คุณิ พวกเรานักบวช พระมีสิ่งใดเป็นสมบัติ มีสิ่งใดเป็นสถานะที่สังคมเขาเห็นศักยภาพ? มีบริวาร ๘ มีบาตรใบหนึ่ง มีผ้า ๓ ผืน มีสมบัติส่วนตัวตนเอง ไม่มีสิ่งใดเป็นสมบัติส่วนตัวเลย มีบริวารเพื่อดำรงชีวิตเท่านั้น

แล้วอยู่กับสังคมมันมีค่าอะไรกับสังคมล่ะ? ในสังคมนี้ไม่มีค่าสิ่งใดเลย แต่เป็นนักบวชเป็นผู้เห็นภัยในวิญญูสงสาร จะดำรงชีวิต ถ้าดำรงชีวิตของเรา เราจะประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา เราจะหาอริยทรัพย์ หาความเป็นจริงจากภายในขึ้นมา เห็นไหม คนที่ไม่มีค่า คนที่ไม่มีค่าเลยละ จะทำหัวใจให้มีค่าขึ้นมา

แต่ของเรา สังคมของโลก คนที่มีค่า คนที่มีศักยภาพ คนที่สังคมเขาเชื่อถือ พุดสิ่งใด...

ในสังคมพุดกันอยู่ “ทำไมชอบไหว้ รับไหว้คนมีเงิน รับไหว้คนที่มีสถานะทางสังคม ทำไมไปไหว้เขา ในเมื่อเขาประพฤติตน ตัวเขาประพฤติโดยประพฤติกวามไม่ดีทั้งนั้น ทำไมต้องไปไหว้เขา”

เวลาพูดพูดกันอย่างนั้น แต่ตัวเองก็ไหว เพราะมันเป็นมารยาทสังคม มันเป็นมารยาท เราอยู่กับสังคม นี่ไง “หนี่ของวิญญะ หนี่สาธารณะ” ความเป็นสาธารณะใช้ใหม่ มารยาทสังคม ใครมีมารยาทดีงามขนาดไหน ถ้ามองในสังคม สังคมก็บอกว่าคนนั้นมีมารยาทดี

แต่ถ้ามองในทางธรรมละ “ยกมือไหว้เขาทำไม ทำไมต้องเกรงใจเขา เขาประพฤตินคนเลว ทรามขนาดนั้นทำไมต้องรับไหว้เขา รับไหว้เขาทำไม”

นี่พูดได้ทั้งนั้นนะ แต่เวลาทำ “หนี่ของวิญญะ” สถานะของเขา ความเป็นไปของเขา แล้วเราจะแสดงมารยาทสังคมของเรา ถ้ามารยาทของเรา แล้วจิตใจของเรามันขัดแย้งกับมารยาทที่แสดงออกนั้นใหม่? หนี่ส่วนตน หนี่ครัวเรือนของเราเอง หนี่ของเราเราจะแก้ไขอย่างไร

ถ้าเราจะแก้ไขของเรา เราจะต้องตั้งใจของเรา ถ้าตั้งใจของเราละ นี่มันมีปัญญาขึ้นมาได้ในเมื่อมันเป็นผลของวิญญะ เราก็กิดมา แล้วกิดมาแบบลุ่มๆ คอนๆ ไม่ได้สร้างบุญญาธิการมา จนมาจะตรัสรู้เองโดยชอบหรือ แม้แต่เราเห็นโทษของมันใช้ใหม่ ชีวิตเรามันก็จะกลั่นออกมา จากอริยสัจ ชีวิตเราจะมีค่าขึ้นมาถ้ามันทำงานของเราขึ้นมา งานของเราละ

คูลี ทางโลกเขาบอกว่าอาบเหงื่อต่างน้ำนี่เป็นงานทุกข์ยากมาก หน้าที่การงานเป็นงานทุกข์ยากมาก กอดันตัวเองในชีวิตมาก แต่คนเราก็ต้องทำ เพราะเวลาทำขึ้นมา หน้าที่การงานทำให้ร่างกายนี้ได้มีการบริหารจัดการ ร่างกาย เห็นไหม คนเราละ ไม่บริหารร่างกาย ไม่บริหารต่างๆ สมองฟ่อหมดคนละ แต่ถ้าสมองมันมีเขาวนมีปัญญาของมัน มันต้องทำอยู่แล้ว การเคลื่อนไหว การกระทำ

แล้วเวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา นั่งสมาธิ เดินจงกรม มันมีการเคลื่อนไหวอยู่แล้ว เคลื่อนไหวเพื่อจะให้หยุดนิ่ง เวลานั่งสมาธินี้จะหยุดนิ่ง หยุดนิ่งต้องเอาใจให้หยุดให้ได้ ถ้าใจหยุดให้ได้ มันจะเห็นถึงการกระทำ

ถ้าไม่เห็นถึงการกระทำนะ...ศาสนาคืออะไร? ศาสนา เห็นไหม คูลี พระพุทธก็ พระพุทธรูป พระธรรมก็พระไตรปิฎก พระสงฆ์ก็อยู่วัดนูน นี่ไม่เกี่ยวอะไรกับเราเลย ไม่เกี่ยวอะไรเลย แต่ถ้าเราศึกษาขึ้นมาแล้ว เราเป็นชาวพุทธนะ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เวลาทุกข์ก็ทุกข์แสนเจ็บอยู่ในหัวใจ แต่เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาละ

ในชีวิตของเรา “หนี้สาธารณะ” เราอยู่กับเขา โลกสร้างแต่หนี้กัน เอาเงินอนาคตมาใช้กัน แล้วก็ทำให้ค่าของเงินไม่มีความเชื่อถือ เครดิตไม่มี นี่เพราะอะไร เพราะมันมีตัวเลขความเป็นหนี้ ไม่มีตัวเลขว่ามีเงินสะสม มีทุนสำรองเยอะแยะมหาศาล ไม่ได้คิดอย่างนั้นกันเลย นี่ไง ในเมื่อมีการกระทำ โลกเขาต้องอยู่กันอย่างนั้น ต้องมีการกระทำอย่างนั้น แล้วเราอยู่ในสังคมแบบนี้ แล้วชีวิตของเราล่ะ ถ้าชีวิตของเรามันมีปัญหาไง ถ้ามันมีปัญหามันใคร่ครวญไง

หนี้สาธารณะมันก็เป็นหนี้สาธารณะ หนี้สาธารณะ หนี้วิญญะ มันก็เป็นวิญญะอยู่แล้ว หลีกเลี้ยงไม่ได้ คำว่า “หลีกเลี้ยงไม่ได้” เพราะเราเป็นมนุษย์ เราจะเป็นคนไม่มีชนชาติใช้ไหม เราจะไม่มีสัญชาติ ไม่มีสิ่งใดเลย มันเป็นไปได้ ถ้าอย่างนั้นก็เป็นคนเถื่อน คนเถื่อนก็เหมือนนี่ไง จิตเถื่อนๆ ชีวิตที่ว่าเราเป็นสัญชาติสิ่งใด แต่เวลาเราเป็นชาวพุทธ นับถือศาสนาใด ในทะเบียนบ้านก็บอกว่าชาวพุทธ เป็นนับถือศาสนาพุทธ แล้วศาสนาพุทธมันคืออะไร นี่ไง เวลาคิดกันไป นี่พูดถึงทางโลกเขามองกันไป แล้วก็โยนให้ศาสนาไป ทั้งๆ ที่ตัวเองตัวทุกข์ด้วยากนะ

แต่ถ้ามันมีความจริงขึ้นมา เราแสวงหา เราไม่ใช่โยนความทุกข์ความยาก โยนทุกทฤษฎีมานะยกให้ศาสนาหมดเลย แต่เราจะเป็นตัวของเราเอง เราจะตั้งสติของเรา มีปัญญาของเรา ถ้ามีสติปัญญาของเรา นี่มีคุณค่า ถ้ามีคุณค่าขึ้นมาละ ชีวิตก็เป็นแบบนี้ สังคมก็อยู่กันแบบนี้ เขาก็ทุกข์ก็ยากเหมือนกัน เราก็ทุกข์ก็ยากเหมือนกัน ความทุกข์ยาก เห็นไหม “ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง” แต่ที่นี่ทุกข์แบบโลกนะ

แต่ถ้าเรา คูลิ เวลาเราละล้าละลัง จะไปวัดไปวามันมีการะรับผิดชอบไปหมด พระพอบวชแล้วก็มีข่าวนี้ข่าวนี้ไปร้อยแปด นั่นข่าวของโลก ข้อมูลข่าวสารเป็นประโยชน์กับการทำธุรกิจ การค้า ใครคุมข้อมูลข่าวสารคนนั้นครองโลก รู้ทุกเรื่อง รู้เขารู้เรา นี่รู้หมด แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ยิ่งรู้มากเท่าไรมันก็มีฟุ้งซ่านเท่านั้น วางได้เท่าไร จิตมันจะสงบได้ แล้ววางอย่างไรล่ะ

เข้าขึ้นมาบิณฑบาต ไม่มีที่บิณฑบาตนะ...มี อย่าวิตกกังวล อย่าเอาความรู้สึกอนาคตมาใช้ก่อน โลกเขาทุกข์กันอยู่ที่นี่ หนี้สาธารณะพอกพูนขึ้นมาก็เพราะไปเอาเงินอนาคตมาใช้ก่อน กู้หนี้ยืมสินมาใช้เพื่อการบริหารจัดการในชนชาตินั้น เวลาเราจะบริหารจัดการหัวใจของเรา ข้อมูลข่าวสาร อดีต-อนาคต สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว ถ้าจิตเราไปรับรู้ขึ้นมา มันพุ่มัน

แพบของมัน มันมีการสั้นไหวของมัน นี่ไง มันเป็นปัจจุบันไหม? มันไม่เป็นปัจจุบัน สิ่งนี้มันไปเอาดีตอนาคตมาให้เกิดความคลอนแคลนในหัวใจ ฉะนั้น เราจะทำความจริงของเราขึ้นมา

เรามองโลก แล้วใช้ปัญญา แล้วเทียบเคียงขึ้นมาในความเป็นจริงในหัวใจของเรา ถ้าในหัวใจของเรามันเป็นไปได้นะ นี่ไง เห็นบอก เราเป็นชาวพุทธ พุทธที่ทะเบียนบ้านไง เวลาเป็นพุทธที่ทะเบียนบ้าน แล้วเขาบอกว่า ชาวพุทธทำอะไรบ้าง

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา พวกเราชาวพุทธมีปัญญามาก แต่พระพุทธเจ้าสอนอะไร? ไม่รู้ เพราะว่าอะไร เพราะทำเป็นประเพณีไง ในเมื่อคนเราเกิดมามันต้องมีสัญชาติ มันต้องมีนับถือศาสนาก็ลงไป นี่ไง มันเลื่อนลอยกันขนาดนั้นนะคน

แต่เพราะเรามีสติปัญญาของเรา เรามีอำนาจวาสนาของเรา เพราะที่ไหนมีทุกข์ “ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง” ถ้าทุกข์เป็นความจริงแล้วมันจะแก้อย่างไร

นี่ไง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ ทุกคนก็ปฏิบัติตน แต่สิ่งที่มันไม่มี พอสิ่งที่ไม่มี นี่เรื่องโลกกับโลกเขาคุยกัน เรื่องโลก เห็นไหม ในลัทธิศาสนาต่างๆ ก็ว่าเป็นศาสดาสอน ก็สอนเรื่องโลก ฆานโลกีย์ สิ่งที่จะจับรู้ได้ จับต้องได้ เขาก็เชื่อกันอยู่แบบนั้น

แต่ในปัจจุบัน ตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา แล้วตั้งศาสนาพุทธขึ้นมาเป็นศาสนาพุทธ แล้วบรรพบุรุษของเราเป็นผู้ฉลาด เลื่อนนับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาของชาติ แล้วเราเกิดมาในสังคมไทยเราก็เลยมีสัญชาติไทย แล้วก็ได้นับถือศาสนาพุทธมาทั้งๆ ที่ของมีอยู่นะ

ของที่ไม่มีมีอยู่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังตรัสรู้ขึ้นมาได้ ยังค้นคว้าขึ้นมา กระทำขึ้นมาให้รู้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แก้วสารพัดนึก เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา มีพระพุทธกับพระธรรม เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะขึ้นมา สงฆ์องค์แรกของโลก นี่รัตนตรัยพร้อมแล้ว มีความสมบูรณ์

แล้วเราเกิดมา เราเกิดมาเราพบพระพุทธศาสนา พุทธศาสนาที่โลกเขาเชื่อถือกันเขาก็เชื่อถือเป็นประเพณี แต่พอเราเชื่อถือขึ้นมา เราเอาสิ่งนี้ “ธรรมโอสถ” เวลาเขาทุกข์เขายากกัน เขาก็ต้องหาหยุกหายามาเพื่อแก้ไขเขาณะ

เวลาจิตใจของเรา “หนีสาธารณะ” เวลาเขาจะแก้ไขของเขาไป เขาต้องใช้หนี้สินหนี้จนกว่าเลขในงบดุลมันกลับมาเป็นบวก นั่นนะ หนีสาธารณะเขาจะหมดไป นี่ก็เหมือนกัน หนีสาธารณะเขาต้องใช้ของเขา เขาต้องรักษาของเขา เขาต้องดูแลของเขา นี่ผู้ที่ผู้นำ ผู้ที่มีปัญญา เป็นผู้ที่ฉลาด เขาจะบริหารจัดการของเขาจนกลับมาเป็นบวก จนเครดิตของชาตินั้นมีการนำเชื่อถือมาก พอ นำเชื่อถือมาก ในการบริหารจัดการในประเทศนั้น เรื่องการทางธุรกิจการค้ามันจะสะดวกคล่องตัวมาก ต้นทุนจะไม่สูง มันจะดีไปหมดนะ นั่นพูดถึงหนีสาธารณะที่เป็นบวกนะ

แล้วเราเป็นชาวพุทธละ เราเป็นชาวพุทธ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นบวก บวกจนพ้นออกไป พ้นจากวิญญะเลย พ้นจากวิญญะเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา แต่เราจะแก้ไขหัวใจของเรา เราจะแก้ไขหัวใจของเรา ถ้าเราจะแก้ไขหัวใจของเรา เห็นไหม หนีสาธารณะที่เขาจะพ้น เขาแบบว่าถ้าเขาแก้หนี้ยืมสินจนเป็นผลลบ มันจะทำให้เครดิตหมดไป ถ้าเป็นบวกขึ้นมามันก็ใช้หนี้จนเป็นบวกขึ้นมา บวกขึ้นมามันก็เป็นประโยชน์กับวิญญะนั้น

“หน้าวิญญะ” หมายถึงการเกิดการตายในวิญญะ วิญญะมันมีอยู่แล้ว

แล้วจิตใจของเราเกิดในภพวิญญะนี้ เกิดมาพบพุทธศาสนา

นี่เกิดตายๆ นี่พูดถึงเป็นสังคม เป็นโลก แล้วถ้าเป็นธรรมละ

ถ้าเป็นธรรม เห็นไหม คนมีสติปัญญา เพราะเรามีสติ เรามีปัญญา เราเชื่อนะ ในชาวพุทธที่เขาถือปฏิบัติเป็นประเพณีวัฒนธรรม นั่นนะ เขาจะเป็นหนี้ในวิญญะกันไปตลอด ไม่มีต้นไม่มีปลาย จะทำบุญกุศลขนาดไหนเขาก็เกิดตายเหมือนกัน เวลาเขาทำบาปอกุศลเขาก็เกิดตายเหมือนกัน แต่เกิดดีหรือเกิดชั่วเท่านั้น ผลของวิญญะเขาพ้นไปไม่ได้

แต่พวกเราที่มีสติมีปัญญา ในเมื่อเป็นความจริง เรามีหนี้ เรามีการเกิด เรามีวิชา เรามีความรู้ในหัวใจของเรา ถ้าไม่รู้ในหัวใจของเรา เราถึงพยายามจะมาประพฤติปฏิบัติให้มันมีธรรมโอสถ ให้มันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา ถ้ามีธรรมโอสถขึ้นมา เพราะมีธรรมโอสถ ศึกษามานี้เรา

อ่านตำรายามา เห็นใหม่ ปริยัติ สุตมยปัญญาคือการศึกษา นี่ตำรายามา จะปฏิบัติก็ละล้าละลังนะ จะทำอะไรก็กลัวผิดกลัวพลาดไปหมด

เวลาศึกษาขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ขึ้นมาอย่างไร ตรัสรู้ที่ไหน นี่ให้เป็นหลักมั่นคงในหัวใจของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการขึ้นมาได้ปัญจวัคคีย์ ได้ชฎิล ๓ พี่น้อง ได้ยัสะ นี่ผู้ที่เป็นพระอรหันต์ที่เดินตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปมหาศาล แล้วสิ่งนี้มันทำให้เรามีความมั่นคง มีความเชื่อมั่นในการว่ามรรคว่าผลมันมี

ถ้ามรรคผล มรรคผลมันคืออะไร? มรรคผล คือการชำระการดับทุกข์ใจ

“ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค” ที่ไหนมีทุกข์ควรกำหนด เพราะมันมีอะไร?

เพราะมันมีสมุทัย มันมีตัณหา มีความทะยานอยาก มันมีกิเลส มันมีสมุทัย มันมีสมมุติอยู่ในหัวใจของเรา เพราะมันมีสมุทัย มันมีสมมุติอันนี้ เราถึงเป็นหนี้เป็นสินกันอยู่ตรงนี้ไง มันส่งไปอดีตอนาคตหมด อดีตอนาคตทำคุณงามความดีมาขนาดไหนมันก็เกิดมานี้ มันก็เกิดอำนาจวาสนา เกิดการสังคม เกิดการมีคนเกื้อหนุนจุนเจือ เวลาเกิดมา เกิดมาด้วยความทุกข์ความยาก เกิดมาแห้งแล้ง ก็เกิดมาก็มีแต่ความทุกข์ความยาก เกิดมาก็มีแต่ความร่ำร้อน นี้ไง มันเผาผลาญในหัวใจตลอด

“ทุกข์ควรกำหนด สมุทัยควรละ”

ละด้วยสิ่งใด? ละด้วยมรรค

มรรคมันคืออะไร?

นี่เราทำบุญกุศลกัน เราเสียดสของเราขึ้นมาเพื่อให้จิตใจเป็นสาธารณะ ถ้าจิตใจเป็นสาธารณะขึ้นมา มันจะผ่อนคลาย ถ้าจิตใจไม่เป็นสาธารณะขึ้นมา มันตระหนี่ถี่เหนียว คนตระหนี่ถี่เหนียว คนพยายามมักมาก คนพยายามอยากใหญ่ คนพยายามปลูกฝังหัวใจขึ้นมาให้มันมีกำลังขึ้นมา...มันเป็นไปได้อย่างไร มันมีแต่เรื่องสมมุติสอนสมมุติ เรื่องโลกสอนโลก โลกสอนโลกก็มานโลกีย์ไป พอฉาน โลกีย์ เพราะจิตมันส่งออกไป เฟงกสิณต่างๆ จิตมันส่งออกไป เพราะมีกำลังแล้วมันจะเหาะเหินเดินฟ้า มันก็จะบอกว่า รู้วาระจิต เห็นเทวดา อินทร์ พรหม

นี่เราก็เห็นกันอยู่แล้ว มีครูมีอาจารย์ คุณิ คุณภาพจิตรกรรมฝาผนังต่างๆ ไป เขาก็เขียนไว้ เทวดามา นี่เราก็เห็นได้ ตาเนื้อก็เห็นได้ เห็นแล้วได้อะไรขึ้นมา เทวดาก็คือเทวดา มนุษย์คนหนึ่ง เกิดในวิญญะนี้ มีในวิญญะนี้ หมุนไปในวิญญะ ถ้าไม่เกิดกามภพ รูปภพ อรูปภพ นี่มันเป็นวิญญะ ใหม่ จิตดวงหนึ่งมันเคยเกิดเคยตายมาทั้งนั้นนะ เกิดตายมาขนาดไหนมันก็ลืม มันก็ลืมไปว่าเรา ไม่เคยเกิดไม่เคยตาย

อยากเห็นเทวดา...เราเคยเป็นเทวดามาทั้งนั้น นรกอเวจีเราก็เคยเกิดมาทั้งนั้น ถ้าไม่เกิด ทำไมคนมีอารมณ์บวก-อารมณ์ลบละ ทำไมมีแสบวก-แสบลบของมนุษย์คนๆ หนึ่ง ทำไมความรู้สึก นึกคิดมันแตกต่างกันไปละ คิดดีคิดชั่ว คิดดีคิดร้ายในหัวใจ มันคิดมาจากไหน

ในเมื่อมันเป็นความดี เรากินน้ำนะ ถ้าน้ำสะอาด เรากินน้ำเราก็มีความชุ่มชื่นใจ เราก็ไม่ อยากกินหรือกินน้ำสกปรกโสโครก เราจะไปกินได้ไหม? เราก็ไม่อยากจะกิน นี่พูดถึงน้ำนะ เวลาน้ำ สะอาด น้ำเป็นประโยชน์ขึ้นมา กินแล้วมันจะสดชื่น ทำให้ร่างกายนี้แข็งแรง ฉะนั้น น้ำมีสารพิษ น้ำยิ่งพวกสารเคมีกินเข้าไปตายเลย ทำไมเราแยกแยะได้

แต่เวลาความรู้สึกนึกคิด คิดดีก็น้ำดี คิดชั่วมันก็น้ำชั่ว แล้วทำไมมันเสวยละ ทำไมจิตมัน เสวยอารมณ์ละ ถ้ามันไม่เสวยมันจะรู้ได้อย่างไรว่าเราคิดชั่ว แต่เราคิดชั่วเราไม่มีสติปัญญามันก็ ไหลไปตามมัน แต่ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมา เราก็ต้องดูแลรักษาใจของเรา ถ้ารักษาใจของเราขึ้นมา มันจะพัฒนาของมันขึ้นมา ถ้าพัฒนาของมันขึ้นมา

นี่ไง ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ความรู้สึกนึกคิดมันจะเกิดขึ้น

เขาอ่านตำรายา สุตมยปัญญาคืออ่านตำรายามา อ่านตำรายามาแล้วยาเป็นอย่างไร นี่อ่าน ตำรายามา ยา ส่วนผสม ยาสมุนไพรเราก็ต้องหาสมุนไพรสิ่งนั้นมาเพื่อจะเป็นยารักษาโรคของเรา นี่ก็เหมือนกัน ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มรรคที่ว่า สติ สมาธิ ปัญญาที่จะต้องหามา หามาจากไหน นี่ตำรายามาเขาต้องเข้าป่าเข้าเขาเพื่อ ไปหาสมุนไพรมันอยู่ในป่าในเขา อยู่ที่ไหนเราก็ไปหา สมุนไพรสิ่งนั้นมาเพื่อจะมารักษาโรคของเรา

ในเมื่อมีมรรค ๘ ขึ้นมา มันต้องมีสติ มันต้องมีสมาธิ มันต้องมีปัญญา แล้วไปหาที่ไหน หาในตำรายาใช่ไหม ตำรายามันเป็นตำรายา ไม่ใช่พืชสมุนไพรนะ มันเป็นตัวอักษร จดไว้ใน

กระดายเป็นตำรายา บอกถึงคุณสมบัติของมัน มันจะเป็นจริงขึ้นมาไหม แล้วไปหามันจะเป็นไปได้ไหม? มันหา มันเป็นไปได้

นี่ไง สุตมยปัญญา การศึกษามา ศึกษาตามันเป็นตำรับตำราทั้งนั้นนะ มันเป็นชื่อ มันเป็นคุณสมบัติที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว ที่เราเกิดมาเป็นชาวพุทธที่ว่าเกิดลุ่มๆ ดอนๆ เราไม่ต้องเกิดมา ไม่ต้องสร้างบุญญาธิการมาแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย

การเกิดการตายอยู่ในวัฏฏะนี้ แล้วมันเป็นหนีมันอยู่นี่ “หนีของวัฏฏะ” เวียนตายเวียนเกิด อยู่นี่ละเป็นหนีของวัฏฏะ แล้วมันไม่มีต้นทุน ไม่มีแงบวกเลยหรือ ถ้ามีแงบวกขึ้นมาเราจะต้องตั้งใจของเรา ถ้าตั้งใจของเรา เราจะรู้ค้นรื้อหา นี่พืชสมุนไพรเขาไปหาในป่าในเขานะ เราจะหา สติหาที่ไหน เราจะหาสมาธิหาที่ไหน? “สติ สมาธิ ปัญญา” มันก็เกิดขึ้นมาจากใจของเรา แล้วใจของเรา คูลิ มันเต็มไปด้วยอวิชา เต็มไปด้วยรกชัฏ มันเต็มไปด้วยสิ่งสาราสัตว์ที่อยู่ในหัวใจของเรา มันกิน

นี่ไง หนีส่วนตัว หนีภพ หนีชาติ ถ้ามันหนีภพ หนีชาติ หนีของวัฏฏะมันเกิดแน่นอน ถ้าเราจะไม่เกิดหนีในวัฏฏะ หนีสาธารณะ หนีสาธารณะที่มันมีกันอยู่นี่ สาธารณะในกามภพ รูปภพ อรูปภพมันมีของมันอยู่แล้ว เวียนตายเวียนเกิดแน่นอน ถ้าเวียนตายเวียนเกิดนะ ถ้ามันเกิดดีเกิดชั่ว เกิดสูงเกิดต่ำ ถ้าเกิดสูงเกิดต่ำเพราะมันมีอำนาจขึ้นมาขึ้นมา ในสังคมนั้น เราอยู่ในสถานะนั้น ในสถานะนั้นที่เราจะสร้างเนื้อสร้างตัวขึ้นมาให้สถานะสังคมเราสูงขึ้นมาได้มากน้อยแค่ไหนในชีวิตๆ หนึ่ง แล้วชีวิตหนึ่งก็ต้องตายไป นี่ไง หนีของวัฏฏะไง

ชีวิตหนึ่งตายไปนะ กระเสือกกระสน กระหอบกระหืด เพื่อจะสร้างสถานะในสังคมนั้น แล้วก็ตายไป จิตมันอาศัยเกิดภพชาติหนึ่ง อาศัยเกิดภพชาติหนึ่งเพื่อทำคุณงามความดี แล้วคุณงามความดีประจำโลกก็เรื่องหนึ่ง คุณงามความดีประจำจิตก็เรื่องหนึ่ง คุณงามความดีประจำจิตเห็นไหม ศึกษาธรรมไง นี่ไง “ความดี” ความดีที่หยาบ-ละเอียด โลกเขา เวลาจิตใจเป็นสาธารณะช่วยเหลือเจือจานของคน นั่นเป็นคุณงามความดีของเขา... ไซ้

ใช่ เพราะมันย่ำคิดย่ำทำ แต่ถ้าจิตในนั้นพัฒนาขึ้น จิตใจนั้นจะดีขึ้น แต่ดีขึ้นมันก็มีขอบเขตของมัน ก็ดีแค่นั้น ดีแบบโลก ดีแบบโลกก็วัฏณะไง มันก็เวียนตายไปไง คุณงามความดีก็ได้ชื่นชม ได้โล่ ได้ประกาศนียบัตรว่าเป็นคนดี ดีแล้วอะไรต่อ

แต่ถ้าเราทำของเรา ใครเป็นคนประกาศให้ ความดีความชั่วใครประกาศให้ในหัวใจนี้ ถ้าเราจะรื้อค้นของเราขึ้นมา เราตั้งสติปัญญาของเราขึ้นมา กำหนดพุทธโรกก็ได้ ปัญญาอบรมสมาธิก็ได้ ถ้าไม่มีสมาธิ โลกุตตรธรรมเกิดไม่ได้

ในคำรายนันบอกว่า “จะต้องใช้ปัญญา ต้องใช้ปัญญา” มันเป็นคำรานะ มันเป็นคำรา แต่มันเป็นคำรา เห็นไหม ยาก็คือยา ในเมื่อเป็นพืชสมุนไพรชนิดนั้นมันก็รักษา มันมีคุณค่าทางยาอย่างนั้นเด็ดขาด แต่มันอยู่ที่ไหนล่ะ ถ้ามันอยู่ที่ไหน

เขาบอกว่า “นี่ไง ศึกษาแล้ว ศึกษาแล้ว มันมีปัญญาแล้ว ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา”...แล้วปัญญาอะไร? คนไม่ประพฤติปฏิบัติ หรือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ยกย่องสิ่งนี้เลย โปฐิละ ไบลานเปล่า จำได้หมด รู้หมด คำรายนี้อ่านได้ สอนได้ บอกได้เลย ทำอย่างไร ทำอย่างไร แต่ไม่มีเนื้อยา ไม่มีตัวยา ไม่มี

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าในจิตใจของเรามันเป็นป่ารกชัฏ อวิชชา ความรกชัฏของหัวใจนะ ต้องแสวงหา ต้องมีการกระทำ เราถึงต้องมีสติปัญญาของเรา กำหนดพุทธโรกก็ได้ ปัญญาอบรมสมาธิก็ได้ ปัญญาอบรมสมาธิก็เพียงแต่พยายามทำความปรับพื้นที่ในหัวใจของเราให้มีช่องทางเดินช่องทางนะ ป่ารกชัฏนี้เราไปไม่ได้เลย เถาวัลย์นี้มันเต็ม มันสานกันจนไม่มีทางเดินได้ ไม่มีทางไป แล้วยังมีสัตว์เลื้อยไต่คยอยู่นั้นคอยตะครุบหาเหยื่อด้วย

ในหัวใจของเรา “ใช้ปัญญา ใช้ปัญญา”...ไปตาย ไปตายอยู่ภวาสวะ ไปตายอยู่กับภพ ไปตายอยู่กับหนี้สาธณะ ตายอยู่นั้นหมด ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา คำว่า “ปัญญา” ปัญญามันร้อยรัด ปัญญามันทำให้ชีวิตนี้หมดสิ้นไป

โดยที่บอก “ปฏิบัติแล้วมรรคผลมันต้องไปเอาข้างหน้า ปฏิบัติไปเพื่อสร้างบารมีไป”

นี่ไง กุศลเป็นอกุศลไง กุศลหรืออกุศลล่ะ

ถ้าเป็นกุศลมันต้องพิสูจน์กัน เห็นไหม ปริยัติมันต้องปฏิบัติ ถ้ามันปฏิบัติขึ้นมามันมีสติปัญญาของมันขึ้นมา มีสติปัญญา สติปัญญาแบบโลกๆ นะ ที่เรมานั่งกันอยู่นี้ ถ้าไม่มีสติปัญญา ไม่มีความรู้สึกรู้จักคิด เราจะมานั่งกันอยู่นี้ไหม? ที่เรมานั่งภาวนากันอยู่นี้เพราะอะไร เพราะเรามีสติปัญญา แต่มันเป็นโลกีย์ปัญญา เป็นสิ่งที่สร้างสมบุญญาธิการมาจนมีสติปัญญาว่าเราเกิดมาเป็นชาวพุทธ แล้วเราจะประพฤติปฏิบัติเพราะมีครูบาอาจารย์คอยเตือนสติของเรา

มีครูบาอาจารย์นะ ชีวิตทั้งชีวิตหนึ่งของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านประพฤติปฏิบัติของท่านแล้ว แล้วท่านวางข้อวัตรปฏิบัติไว้ จนมีครูมีอาจารย์ที่ปฏิบัติตาม จนได้รู้ธรรมเห็นธรรม จนเป็นพยานกับเรา จนเป็นผู้แสดงธรรมให้เราครีกครื้น เวลาแสดงธรรมมันปลุกปลอบให้หัวใจมันมีกำลังใจ มันไม่ไปนอนจมกับกิเลส

นอนจม “เราหมดกำลังใจ มรรคผลไม่มีแล้ว ก็ไม่มีใครเป็นผู้นำเลย ปฏิบัติไปก็เหมือนลูกกำพร้า ทำอะไรไปก็ไปติดขัดก็ไม่มีใครบอก”

นี่ถ้ามันไม่มีครูบาอาจารย์วางธรรมและวินัยเป็นข้อวัตรปฏิบัติไว้ให้เราก้าวเดินขึ้นมา เราจะมีวาสนาไหม? เราก็มีวาสนาของเราอยู่แล้ว แต่มีวาสนาของเราอยู่แล้ว นี่ไง ที่ว่า หนี้สาธารณะมันเป็นเรื่องของสังคม เรื่องของสาธารณะ เรื่องที่เรามีเขavnปัญญา เราแยกมาจากเขา เห็นไหม ในประชากรโลก ๗,๐๐๐ ล้าน มีชาวพุทธมีเท่าไร แล้วชาวพุทธที่สนใจในการประพฤติปฏิบัติมีเท่าไร

ถ้าเขาไม่สนใจประพฤติปฏิบัติ เขาไม่สนใจหาธรรมโอสธ เขาจะไม่ได้สิ่งใดเข้าไปใช้หนี้ส่วนตนของเขาได้เลย เขาจะศึกษามาขนาดไหน ทำบุญขนาดไหนมันเป็นหนี้ของวัฏฏะ เป็นหนี้สาธารณะที่จะเวียนตายเวียนเกิด หนี้สาธารณะเราชดใช้ขนาดไหน หนี้มันก็มี มีบวกรับอยู่อย่างนั้นนะ มันไปไหนไม่รอดหรอก มันจะอยู่ในวัฏฏะนั้นนะ

แต่มันจะพ้นจากวัฏฏะไปมันก็ต้องเข้ามาพิสูจน์กันในการปฏิบัติ

ในการปฏิบัติ ปฏิบัติที่ไหนล่ะ ธรรมโอสธหาที่ไหน? หากจากตำราก็ไม่มี หากจากสัญญาาก็ไม่มี หากจากความคิดก็ไม่มี เราถึงใช้ปัญญาอบรมสมาธิใจ ถ้าปัญญาอบรมสมาธินี้มันจะเป็น

ช่องทางให้จิตนี้เข้าไปสู่ภวาสวะ สู่จิต สู่ความประพฤติปฏิบัติของเรา สู่ตัวตนของเรา ถ้าจิตเข้าไปสู่สัมมาสมาธิ แล้วถ้าเราเข้าสู่สัมมาสมาธิ มันเกิดสมาธิเกิดได้อย่างไร

เวลามีปัญญาอบรมสมาธิ เพราะธรรมชาติของจิตมันส่งออก ธรรมชาติของมันเลย มันต้องส่งออก ถ้าไม่ส่งออก เห็นไหม อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญญฺณํ เพราะมีอวิชชา ความไม่รู้ มันถึงได้คลายตัวออกมา การคลายตัวออกมานี้จิตมันก็เสวยอารมณ์ พอเสวยอารมณ์ก็เกิดความรู้สึกนึกคิด ความน้อยเนื้อต่ำใจ ความคึกคะนองต่างๆ มันส่งออกหมด กิเลสล้วนๆ เลย โดยธรรมชาติของมันเป็นอย่างนั้น แล้วเราจะจับต้องสิ่งนี้ แล้วเราก็อทวนกระแสกลับเข้าไป ถ้าไม่มีการทวนกระแสกลับเข้าไปมันจะมีความสงบร่มเย็นของใจไม่ได้

มันจะคึกคะนองขนาดไหนมันก็คึกคะนองด้วยกิเลส มันจะเฉา มันจะเศร้าเหงาหงอยขนาดไหนมันก็เศร้าเหงาหงอยไปด้วยกิเลส มันเป็นกิเลสทั้งหมด ถ้ามันเป็นกิเลสทั้งหมด แล้วเอาความเศร้าเหงาหงอยอย่างนี้ เอาความคึกคะนอง ถ้าจิตมันคึกคะนองของมันใช่ไหม มันถือตัวถือตนว่ามันมีความรู้ของมัน แล้วเอาความคึกคะนองนี้ เอาความเศร้าสร้อยหงอยเหงาเข้าไปศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปจำมา พอไปจำมามันก็มีความสะเทือนใจ พอมีความสะเทือนใจ “นี่ใจธรรม นี่ใจธรรม นี่คือธรรม นี่คือธรรม” นี่ใจ หนึ่งของวัฏฏะ

วัฏฏะ เห็นไหม ทำความชั่วขนาดไหน ทำความพิกลพิการของหัวใจขนาดไหนมันก็ทำให้จิตใจนี้ค่อยๆ ไป มันไปศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันจะเพิ่มค่าขึ้นมา มีความรู้ในธรรม ตรึกในธรรม...รู้ธรรมขนาดไหนมันก็เป็นวัฏฏะอยู่นั่นแหละ มันก็เป็นกิเลสอย่างนั้นแหละ มันเป็นสัญญาทั้งนั้นแหละ มันไม่เป็นความจริงขึ้นมาได้หรอก มันเป็นฉลากยา มันเป็นชื่อของยา มันไม่มีความเป็นจริงขึ้นมาเลย เพราะมันส่งออกโดยธรรมชาติของมัน

แต่เราใช้สติ ปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิใช่ไหม ตรึกในธรรม เขาไปศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้า เขาว่าเขารู้ธรรม เขาศึกษาธรรม นี่มีเกิดปัญญา ปัญญาจะบอกเลยนะ จิตมันมีอารมณ์ความรู้สึก มันเสวย...มีไปหมดนะ

แต่เราใช้สติปัญญาย้อนกลับ ความรู้สึกนึกคิดนี่คืออะไร ถ้าเป็นการปล่อยวาง ปล่อยวางในอะไร ปล่อยวางอะไร ที่ว่าเป็นความว่างๆ ที่ว่าเป็นความว่าง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้ปล่อยวาง เราก็อ้างหมดแล้ว แล้ววางอะไร จับอะไร รู้อะไร? ไม่รู้อะไรเลย แต่รู้ชื่ออะไร

เพราะอะไร เพราะพยายามจะอ้างอิงธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ถ้าเป็นโลกเป็นแบบนี้

แต่ถ้าเป็นธรรมละ ถ้าเป็นธรรม “ปัญญาอบรมสมาธิ” สิ่งใดที่เกิดขึ้นมา ปัญญาที่เกิดขึ้นมาจะเกิดขึ้นมาในเรื่องของสสาร ในเรื่องของโลก ในเรื่องของชีวิต ในเรื่องของวัตถุ ในเรื่องของสิ่งต่างๆ มันก็มีเกิดมีดับ “รู้” เดียวก็ไม่รู้ “รู้แล้ว” ถ้าคิดตรึกตรองมันก็ส่งออก

แต่ถ้าเรามีสติปัญญา มันจะย้อนกลับใจ “รู้” สิ่งใดรู้ขึ้นมาแล้วปล่อย ปล่อยแล้วปล่อยอะไร? ปล่อยสิ่งที่รู้ สิ่งที่เราเห็นไหม เพราะส่งออกมันถึงมีความคิด มีความรู้สึก มันรู้ มันรู้ดีรู้ชั่ว รู้ธรรมด้วย รู้ ปล่อยหมด มีสติปัญญานะ เพราะมันปล่อย ปล่อยด้วยอะไร? ด้วยปัญญาอบรมสมาธิ

ถ้าไม่มีปัญญามันก็รู้ มันก็เกิดความยึดมั่นถือมั่น แล้วก็รู้แหละ รู้ว่าง รู้มีความสุข

แต่ถ้ามันมีสติปัญญานะ “รู้” รู้อะไร มันว่างจริงหรือ ความว่างเกิดจากอะไร

นี่มันเห็นแล้ว อ้อ! ก็ว่างซ้อนว่างไป พลังงานนี้มันก็ว่าว่าง ไปรับรู้สิ่งที่มันเป็นความว่าง พอมันปล่อยเข้ามานะ มันเป็นพลังงานที่ปล่อยเข้ามา นี่ปัญญาอบรมสมาธิคือแยกแยะ แยกแยะความรู้สึกนึกคิดของเราให้แหละ เพราะถ้าเป็นความรู้สึกนึกคิด นั่นคือเสวยอารมณ์แล้ว ถ้าเป็นความรู้สึกนึกคิด แม้แต่ว่าว่างๆ นะกิเลสเต็มตัว กิเลสมันสร้างอารมณ์ความรู้สึกว่าว่าง มันไม่ใช่ว่าง

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้าไปจนเห็นโทษของมัน ถ้าเห็นโทษของมัน มันปล่อยหมด มันปล่อย ไม่คิดว่าว่าง ไม่คิดว่ามี ไม่คิดว่าสิ่งใดต่างๆ เพราะปัญญามันเห็นโทษ เห็นโทษว่านี่ไง นี่ส่วนตัวตน ตนเองเป็นนี่ยังไม่รู้ว่าเป็นนี่ เป็นนี่อวิชชา เป็นนี่ความรู้สึกนึกคิดนี้แหละ แต่มันบอกมันไม่เป็นนี่ มันบอกว่ามันเป็นอาจารย์ใหญ่ มันเป็นผู้รู้ นี่ถ้ามันเป็นผู้รู้ เพราะมันเป็นนี่ส่วนตัวตน พอเห็นส่วนตัวตนนี่มันเป็นนี่อยู่แล้ว เพราะเห็นส่วนตัวตนถึงเป็นนี่ของวิญญะ เกิดตายแน่นอน เกิดในวิญญะนี่ เพราะเกิดมาแล้วเป็นผลของวิญญะ ผลของสาธารณะ ผลของสภาวะกรรม มันเป็นไปอยู่แล้ว แต่เพราะเรามีสติปัญญาของเรา เราถึงย้อนกลับมา นี่ปัญญาอบรมสมาธิ

ถ้ามันปล่อยว่าง ปล่อยว่างนะ คำว่า “ปล่อยว่าง” ปล่อยว่าง เดียวก็คิด

เพราะมันเร็วมาก สิ่งทีเร็วมาก เร็วจนเรารู้กัน ไม่ได้

คูลี บอกว่า “อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญญฺณํ” เขาก็แยกนะ อวิชชาเป็นแบบนี้ “อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาร...” สังขารเป็นแบบนี้

อันนี้มันเป็นเรื่องโลกๆ นะ เป็นเรื่องโลก แต่ถ้าเป็นความรู้สึกนึกคิดจะเร็วมาก จับต้องไม่ได้หรอก จับต้องสิ่งนี้ไม่ได้ รู้สิ่งนี้ไม่ได้ แต่ถ้าความคิดที่มันเร็วอยู่แล้ว แต่เรามีสติปัญญา เราย้อนกลับๆ มันแค่ปล่อยวาง มันแค่สะตางออก มันมีซ้อนกันนะ มีสังขารอย่างหยาบ-อย่างกลาง-อย่างละเอียด มันยังซับซ้อน เพราะเวลาชำระกิเลสแล้วนะ กิเลสมันมีปุ่ มีพ่อ มีลูก มีหลาน กิเลสมันมีซับซ้อนของมัน แล้วเราประพฤติปฏิบัติ เราประพฤติปฏิบัติกัน เราจะย้อนกลับเข้าไปได้อย่างไร

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม โลกนี้เขาไม่มีอยู่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา โลกเขาไม่มี เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมามันถึงว่าเป็นความจริงขึ้นมา แล้วเวลาเป็นความจริงขึ้นมา เวลาจะสั่งสอนขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทอคุณระเลย ทอคุณระว่าเขาจะรู้ได้อย่างไร เขาจะรู้ได้อย่างไร

แต่เพราะมีคนสร้างบุญญาธิการด้วยเหมือนกัน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์ ผู้ที่สร้างบุญกุศลมาร่วมกันเป็นสายบุญสายกรรมขึ้นมามันถึงได้มาเกิดเป็นสหชาติ คูลี คูอย่างเทวทัต พระเวสสันดรกับชูชก เจ้าชายสิทธัตถะกับเทวทัต เห็นไหม มันเกิดมาอย่างไร นี่ผลของวิญญะ นี่สาธารณะ นี่ที่ได้สร้างบุญสร้างกรรมร่วมกันมา ส่งเสริมกันมา ทั้งแงบวกและแงบลบส่งเสริมกันมา “หนี่ของวิญญะ”

เพราะมีผู้ที่สร้างสมบุญญาธิการมา นี่สร้างมาเหมือนกัน ฉะนั้น สร้างมาเหมือนกัน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เวลาสั่งสอนขึ้นมา พวกนี้ถึงได้ ถึงรู้ เพราะมีอำนาจวาสนาบารมีมาเหมือนกัน สิ่งที่มีที่มาที่ไปมันถึงเป็นเหตุเป็นผล ฉะนั้น สิ่งที่มีอยู่ เราเป็นชาวพุทธ เรามาประพฤติปฏิบัติมันก็ต้องมีเหตุมีผล

ที่นี้ เหตุผลของเรา เราจะเหตุผลของเรา เพราะจิตใจเราอ่อนค้อย จิตใจเราอ่อนหัด ชั่วโมง บินเรานั้นไม่มี พอชั่วโมงบินไม่มี ชั่วโมงบินนี่นะ ถ้าพูดถึงเขามีชั่วโมงบินเขาจะมีความชำนาญ ของเขา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีความชำนาญการแล้ววางสิ่งนี้ไว้ “อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญญฺณาณํ” นี้พูดถึงว่าเป็นชื่อยา เป็นฉลากยา ว่ามันเป็นอย่างนั้น แต่พอไป เจอความจริงเข้า นี้ก็เหมือนกัน พอเจอความคิดเข้า มันจะเร็วขนาดไหน เราจะเห็นเป็นความเป็นจริงอย่างนั้นไหม นี้ผู้ที่เห็นจริง

ผู้ที่เป็นนักวิทยาศาสตร์ แล้วเขาทดสอบทางวิทยาศาสตร์ แล้วเขาค้นคว้าระเบิดปรมาณู เขาจะรู้ของเขา เวลาเขาเข้า เขาจะค้นคว้า เขาจะทดสอบของเขา เขาต้องป้องกันตัวของเขาค้นที่เลย ใส่หน้ากาก ๒ ชั้น ๓ ชั้นนะ เพราะว่าเขากลัวรังสีจะเข้ามาทำลายเขา นั่นไง เขาเป็นผู้คิดค้น แต่อีกคนที่ไม่รู้เรื่องเพราะมันไม่เห็นนะ เวลารังสีมาในอากาศเราไม่รู้ นะ เราจะไม่รู้หรือกว่ามันจะมีแร่กัมมันตรังสีที่จะทำร้ายร่างกายเราหรือเปล่า เราไม่รู้หรือหรือ

อันนี้ก็เหมือนกัน “อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญญฺณาณํ” นักแก้วนกขุนทอง มันเป็นฉลากยาทั้งนั้นนะ มันไม่เป็นความจริงหรือ เพราะตัวเองเป็นหนี้สินตัวเองไว้มหาศาล แล้วเวลาเกิดในวิญญะ เกิดมาเป็นชาวพุทธด้วยนะ แล้วเกิดเป็นนักปฏิบัติด้วยนะ

ถึงบอกว่า “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา” แล้วพูดเป็นนักแก้วนกขุนทอง เพราะอะไร เพราะเขาได้ชื่อมันมา ได้ยามันมา แต่เขาไม่ได้ธรรมโอสธ ไม่ได้ยาตัวจริงมา เราเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติกันมา เราจะเอาของจริง ถ้าเราไม่มีธรรมโอสธ ไม่มีธรรมโอสธ ไม่มีธรรมมาวุธ เราจะไปฆ่ากิเลสของเราได้อย่างไร ถ้าเราไม่ได้ฆ่ากิเลสเรา เราจะไม่ได้ใช้หนี้สิ่งใดๆ เลย เกิดมาก็ตายเปล่า

ฉะนั้น เรามีศรัทธา มีความเชื่อของเราอยู่แล้ว เราชวนขวายเป็นเรา มันจะทุกข์มันจะยากแน่นอน “ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง” ทุกข์ทางโลกมันก็ทุกข์อย่างหนึ่งนะ ทุกข์ทางโลกนะเกิดตายๆ นี้ก็เป็นทุกข์อันหนึ่ง ในการประพฤติปฏิบัติมันเป็นความทุกข์ใหม่ ในเมื่อมันชื่อว่ามันเป็นงาน มันก็เป็นความทุกข์มันเรื่องธรรมดา ถ้าเป็นเรื่องธรรมดา เห็นไหม แต่เพราะเรามีความสดชื่น เรามีความเชื่อมั่น เรามีศรัทธาความเชื่อ เรามีเป้าหมายของเรา การกระทำนั้นมัน

กระทำด้วยความพอใจ ทำด้วยความมีกำลังใจ ถ้ามีกำลังใจนะ เห็นใหม่ เวลาครูบาอาจารย์ท่านบอก กำลังใจนี้เกี่ยวเพชรได้เลยล่ะ เพชรนี้เกี่ยวแหกตะเอยดเลย

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อว่าสิ่งนี้เป็นทุกข์ๆ ที่เป็นความยากลำบากของเรานี้ ถ้าจิตใจเรามีหลัก มีเกณฑ์ สิ่งนี้ไร้ค่ามาก ฉะนั้น ถ้ามันไร้ค่ามาก เราจะเข้าไปสู่หัวใจของเรา ปัญญาอบรมสมาธิ หรือใช้คำบริกรรมพุทโธ คำบริกรรม คำว่า “คำบริกรรม” มันจะปรับพื้นที่ เราจะเข้าไปหาเนื้อเยื่อ เนื้อเยื่อคือสติ สติมันระลึกอยู่ที่นี่ความคิดมันเกิดไม่ได้

ถ้าสติมันระลึกอยู่นะ เวลาพุทโธๆ มันจะดังไว้ ถ้ามีพุทโธ พุทธานุสติ มันยังไม่เป็น เห็นใหม่ คูสติ จิตมันยังไม่เป็นสมาธิ นึกพุทโธก็ยังไม่เป็นสมาธิ เพราะสิ่งนี้มันเป็นเรื่องสัญชาตญาณของมนุษย์มันต้องคิด จิตส่งออก ฉะนั้น เราถึงให้คิดพุทโธ คิดพุทโธ พุทโธนี่เป็นชื่อ เห็นใหม่ ฉลากยา แต่มันยังไม่เป็นตัวยา คิดพุทโธนี่ฉลาก

แต่ฉลากนี้ให้คุณสมบัติอย่างนี้ ฉลากยาบอกไว้ว่า ถ้าเรานึกพุทโธๆ จนพุทโธไม่ได้ มันจะเป็นเนื้อเยื่อ แต่ถ้ายังพุทโธได้นี้มันเป็น...ในเมื่อเรายังเขียนได้ ยังเขียนว่าพุทโธๆ อยู่ที่นี่ เรามีตัวเขียนอยู่ที่นี่ มันยังไม่เป็นความจริง เรามีตัวเขียน เรามีชื่อ แต่เราจะหาบุคคลคนนั้นให้เจอ หาบุคคลคนนั้น หากจิตดวงนั้นให้เจอ “พุทโธๆๆ” จนพุทโธไม่ได้ ทำไมถึงพุทโธไม่ได้? เพราะเป็นตัวของมันเอง

ถ้ามันนึกพุทโธได้ มันเสวยอารมณ์ มันนึกพุทโธ มันนึกพุทโธ

แต่พอมันเป็นตัวมันเอง มันนึกไม่ได้เพราะในตัวมันเองสมบูรณ์ในตัวของมันเอง

ถ้าสมบูรณ์ในตัวของมันเอง นี่ไง “ศีล สมาธิ” ถ้าเราได้ตัว เราได้เนื้อเยื่อ “ศีล สมาธิ ปัญญา” แล้วเราจะประกอบยาอย่างไร เราจะประกอบยา นิมรรค ๘ มีสติชอบ มีสมาธิชอบ มีปัญญาชอบ มีงานชอบ มีความเพียรชอบ นิมรรคสามัคคีมันจะเกิดขึ้นมาได้ยังไง

เราพอจิตสงบแล้ว เราออกหัดใช้ปัญญา ปัญญาอันนี้เนื้อเยื่อ ปัญญาอันนี้ไม่ใช่โลกีย์ปัญญา ไม่ใช่สัญญา ไม่ใช่สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่งที่โลกเขาใช้กันอยู่ โลกเขาใช้กันอยู่นะ แต่เวลาจิตมันสงบเข้ามาแล้วถ้ามันเกิดปัญญา นิธรรมจักร

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ตรัสรู้จากอะไร? ตรัสรู้จากมรรคญาณ มรรคญาณนี้เป็นอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มรรคมันเป็นแบบใด

แต่ถ้าเราทำความเข้าใจของเราเข้ามา แล้วเราฝึกใช้ปัญญาของเรา คำว่า “ฝึกใช้ปัญญา”

“การเห็นกาย” อูสิ เวลาพุทโธๆ ถ้ายังพุทโธได้ มันนึกพุทโธได้ มันนึกพุทโธได้นั้นคือฉลาด แต่นึกพุทโธจนมันนึกไม่ได้ เป็นเนื้อ เป็นสิ่งที่มีชีวิตที่มัน...เหมือนในปากเรา เรามนน้ำอยู่เต็มคำ เราจะกินอาหารได้อีกไหม? เรากินสิ่งใดไม่ได้เพราะน้ำเต็มปากเรา แต่ถ้าปากว่าง นี่แจ้วๆ พุทธธรรมนี้ปากเปียกปากแฉะเลย แต่ถ้าอมน้ำอยู่พุทไม่ได้

จิต ถ้ามันพุทโธๆ อยู่ มันยังท่องอยู่ พุทโธๆ แต่ถ้ามันอึดเต็มของมัน...ไม่ได้ ไม่ได้คือตัวจริง นี่โลกก็เหมือนกัน สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่งที่เขาคิดกันอยู่นี้มันคิดเป็นเรื่องโลกีย์ปัญญา ความคิดอย่างนี้มันเป็นความคิดเรื่องโลกๆ ความคิดเรื่องโลกๆ เราเกิดมาเป็นโลกไซ้ใหม่ เราเกิด เราเป็นหน้าวิญญะไซ้ใหม่ เราเกิดมาเพราะเรามีเรา เราอยู่ในวิญญะไซ้ใหม่ นี่สิ่งที่มันเกิดมามันเป็นโลกอยู่แล้ว ถ้ามันมีโลกอยู่แล้วก็เอาโลกนี้แหละ เอาความรู้สึกนึกคิดนี้แหละทวนกระแส

ถ้าไม่มีเกิดเป็นมนุษย์ เราจะเอาอะไรไปประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราไม่เกิดมามีความรู้สึกนึกคิด เราจะเอาอะไรไปทำ สิ่งที่สัมผัสศาสนาได้คือความรู้สึก คือหัวใจของเราจะสัมผัสศาสนาได้ ถ้าศาสนา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่รวมเป็นหนึ่ง เป็นหนึ่งเดียว รวมหนึ่งอยู่ในหัวใจ ฉะนั้นจิตที่มันจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันก็ต้องทวนกระแสกลับมา ถ้าทวนกระแสกลับมา เวลาจิตมันใช้คำบริกรรม พุทโธๆ จนจิตสงบ แล้วพอจิตสงบแล้วหัดฝึกใช้ปัญญา

ทำไมต้องหัดล่ะ? ปัญญาเกิดเองไม่ได้ ทำสมาธิแล้วจะให้เกิดปัญญาเอง

เป็นสมาธิ พุทโธๆ จนปากอึดเต็ม นึก นึกไม่ได้ แล้วอย่างไรต่อไปล่ะ? ก็กลืน อึ! ปากก็ว่าง

จิต จิตสงบขนาดไหน เวลามันคลายตัวออกมามันก็เสื่อม นี่ไง สมาธิมันจะเกิดปัญญาเองเป็นไปไม่ได้ ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ พอมันปล่อยเข้ามาๆ ปล่อยก็คิดอีก พอปล่อยบึ้นก็คิดอีก เพราะว่าธรรมชาติของเขาเป็นอย่างนั้น ธรรมชาติของจิตมันส่งออกออกอยู่อย่างนั้น แล้วเวลาจิตมัน

เสื่อมไปแล้ว นั่นคืออะไร? นั่นก็คือโลกีย์ปัญญาไง มันก็เป็นฉลากยาไง มันก็เป็นเรื่องโลกๆ
ต่อไป

นี่เราย้อนกลับ เราย้อนกลับ ถ้าจิตสงบแล้วเราฝึกหัดใช้ปัญญา การหัดฝึกใช้ปัญญานะ

เขาจะ “สมณะ ถ้าเป็นสมณะแล้วมันจะไม่มีปัญญา ต้องวิปัสสนา ต้องใช้ปัญญา มันถึงจะ
เกิดปัญญา” ปัญญาอย่างนั้นเป็นปัญญาอบรมสมาธิ

การพิจารณาภายใน “ภายใน-ภายใน” การพิจารณาภายนอกแล้วมันจะปล่อยวางเข้ามา พอ
ปล่อยวางเข้ามานั้นก็คือการนึกพุทโธๆ จนพุทโธไม่ได้ การพิจารณาภายใน พิจารณาโดยสามัญ
สำนึกของเรา เราเปรียบเทียบสิ ถ้าเราไม่เห็นกายของเรา เราไปเห็นกายทั่วๆ ไป เราไปเห็น
ซากศพต่างๆ เราพิจารณาของเรามันก็ปล่อยเข้ามา

แม้แต่ในปัจจุบันเรานึกกายเราสิ นึกถึงร่างกายนะ ถ้าใครเคยเป็นบาดแผล นึกถึงว่า
ร่างกายของเราบาดแผลมันพุ่มนพอง มันมีแต่ความน่ารังเกียจ มันมีแต่ความเป็นของปฏิกูล
โสโครก มันก็ตั้งเวชนะ พอตั้งเวชมันก็ อืม! อืม! เห็นใหม่ อย่างนี้ก็คือสมณะ มันก็คือสมณะ
เพราะจิตมันยังไม่สงบ

ถ้ามันจิตสงบนะ มันคิด มันพิจารณาแล้วมันปล่อยเข้ามาๆ ถ้าจิตมันสงบแล้วนะ

เราเคยเป็นบาดแผลใช่ไหม พอจิตสงบแล้วเราคิดถึงบาดแผลนั้น บาดแผลนั้นมันเป็นสิ่งที่
เห็นโดยจิต ถ้าเห็นโดยจิตมันสะท้อนในใจ มันสะท้อนหัวใจมาก สะท้อนจิตมาก พอจิตมัน
สะท้อนขึ้นมาแล้วนะ ถ้าเราทำความสงบของใจให้มันคงขึ้นมา ถ้าเห็นกายนั้นนะ แล้วให้กายนั้น
แปรสภาพ

นี่ไง ทำไมมันถึงแปรสภาพได้ละ ทำไมมันขยายได้ ทำไมมันขยายให้เล็กให้ใหญ่ ให้มัน
เนาให้มันพะ ให้พเนาพะไปจนหมดแล้วมันก็ยังไม่คลาย ก็กลับให้มันกลับมาเป็นปกติ กลับมา
เป็นปกติแล้วก็พิจารณาให้มันเนาพะไปอีก เห็นใหม่ ทำไมมันทำได้ละ? มันทำได้ มันทำให้
กลับมาเป็นปกติก็ได้ ทำให้มันเนาเพื่อยก็ได้ ได้เพราะอะไรละ เพราะมันมีสัมมาสมาธิ มันมีตัวจิต
ถ้าตัวจิตตัวนี้มันเกิดขึ้นมา อันนี้ต่างหากถึงเป็นสติปัญญาน ๔ การเห็นกายานุปัสสนาสติปัญญาน

แต่มันพิจารณาด้วยสติปัญญาของเรานี้มันเป็นภายนอก ภายนอกคือสมณะ

พิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม เหมือนกันทั้งนั้น ถ้าจิตมันไม่สงบเข้ามา จิตมันไม่มีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา มันไม่เป็นวิปัสสนาหรือ ถ้ามันจะเป็นวิปัสสนาขึ้นมา นี่ไง มันถึงต้องมีตัวยาง มันต้องมีเนื้อยา มันไม่ได้มีแต่ฉลากยา ฉลากมันก็ติดที่ขวดนั่นนะ สัตว์บุคคล ดิชนาดไหนมันก็ต้องติดฉลากมา ต้องมี อย. ด้วย ต้องมีการรับรองมาหมด ต้องได้พิสูจน์มาแล้วมันถึงเป็นประโยชน์

แล้วเดี๋ยวนี้ละ ในเมื่อมีหนี้สาธารณะ เราจะต้องการต้นทุนให้ต่ำ... โลกหลอกลวงทั้งนั้น แล้วใจเราก็เป็นโลก เพราะใจเรามีอวิชา มีกิเลสอยู่ก็คือโลก “เหรียญมี ๒ ด้าน” ด้านหนึ่งคือโลก เรามีอยู่ด้านหนึ่ง เหมือนตา ตาจะมองไปข้างหน้า เห็นข้างหลังไม่ได้ ข้างหลังเราต้องเหลียวหลังถึงจะเห็นข้างหลัง ตาหนึ่ง ตาต้องมองไปข้างหน้า ในเมื่อเกิดมาเป็นโลก อวิชาโดยสิ่งที่ป็นอวิชาเป็นกิเลสมันส่งออกเค็ดขาด มันมองไปข้างหน้า เหรียญข้างหนึ่งเป็นโลก

ทีนี่เป็นโลก แล้วคนไม่เหลียวกลับ คนไม่เคยเห็น ไม่เคยย้อนกลับมาดูตัวเองเลย แล้วพอศึกษาธรรม ศึกษาส่งออก ออกไปนะ สายตาต้องมองไปข้างหน้า ศึกษาธรรมะพระพุทธเจ้า นกแก้วนกขุนทองจะต้องออกไปข้างหน้า ฐูไปหมด จัดการไปหมด แต่ไม่เคยเข้ามาเห็นตัวของตัวเองเลย

แต่พอในการประพฤติปฏิบัติของเรา เราเห็นโทษของวัฏฏะ เราพยายามประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา มันมีสติปัญญา ถ้าใครทำความสงบของใจได้นะ พุทโธๆ จนปากเราไม่ขยับเลย มันจะเห็นคุณค่าของสัมมาสมาธิ พอเห็นคุณค่าสมาธินะ แล้วถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ หรือจิตใจอ่อนหัด จิตใจที่ไม่มีวุฒิภาวะ มันก็บอกว่า “เฮ้อ ทำสมณะแล้วไม่เห็นได้อะไรเลย มันไม่สลดสังเวชเลย แต่ถ้าไปใช้ปัญญา รู้สึกนึกคิดมันสังเวช” อันนั้นมันคือปัญญาอบรมสมาธินะ

อันนี้ก็เหมือนกัน พุทโธๆ ถ้ามันสงบ สงบนั้น “รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวงนะ” ถ้าจิตมันสงบนะ สมาธิธรรมมันมีรสชาติของมันนะ ทีนี้คำว่า “รสชาติของมัน” เราต่อไม่ได้ เพราะจิตใจเราอ่อนหัด แล้วเราไม่มีครูบาอาจารย์ที่เป็นจริง ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ที่เป็นจริงนะ สมาธิก็ยังไม่รู้ว่ามีสมาธิเลย ถ้าสมาธิ จิตสงบยังไม่รู้จักว่าจิตสงบนี้จะไปสอนใคร สอนตัวเองยังไม่ได้ ในเมื่อตัวเองยังไม่รู้นี้จะไปสอนใคร

แต่ถ้าตัวเองมันรู้นะ ถ้าจิตสงบขึ้นมา นี่มันสงบอย่างไร ถ้ามันสงบ สงบเพราะอะไร ถ้ามีเหตุมีผล สงบแล้วมันก็รอบหนึ่ง แล้วถ้าไม่มีชานาญในวสี ทำสงบบ่อยครั้งเข้าๆ จนจิตตั้งมั่น ถ้ามีความสงบบ่อยครั้งเข้า ชานาญในวสี จนรักษาจิตเข้ามา คนมีเงิน ๑ บาท จะใช้ทั้งตลอดชีวิต เป็นไปไม่ได้หรอก เงินบาทนี้จะใช้ได้ ๑ บาทนั้น แล้วพอ ๑ บาทนั้นใช้ไปหมดแล้วเราจะเอาเงินที่ไหนใช้ต่อไป

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตมันสงบหนึ่งแล้วมันเสื่อมไป หรือจิตสงบหนึ่งแล้วไม่รู้จักคุณค่าของมัน แล้วเราก็ไปโทษมันด้วยนะว่า “สงบแล้วไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย สงบแล้วไม่เห็นทำอะไรได้ขึ้นมาเลย”

นี่มันตัวเองเป็นหนักก็ยังไม่รู้จักว่านี่มันเกิดมาจากไหน แล้วพอมายเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะ หนีสาธณะโดยโลกมันมีอยู่ทั่วไป พอเกิดมานะ ตัวเองเป็นหนักก็ไม่รู้จักว่าเป็นหนัก พอไปอยู่ในโลกก็ยิ่งตีโพยตีพายว่าสังกรรมังแกเรา สังกรรมเอาเปรียบเรา สังกรรมทำลายเราหมดเลย แม้แต่หนักของสาธณะก็ไม่เข้าใจ ไม่เข้าใจสิ่งใดๆ เลย แล้วจะไปใช้หนักที่ไหน แล้วจะเอาความเป็นอิสระ ความพ้นจากหนักได้อย่างไร ในเมื่อตัวเองเป็นหนักก็ไม่รู้ว่าเป็นหนัก ไม่รู้ว่าเป็นสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น

ฉะนั้น ถ้าจิตมันสงบ จิตมันสงบขึ้นมามันรับรู้ได้ “รับรู้” หมายถึงว่า จิตเรานั้นนะ มันไม่เคยเห็นตัวมัน ในเมื่อสายตามันส่งออกตลอด สายตามองไปข้างหน้า โดยธรรมชาติของจิตมันก็ส่งออกตลอด แต่เพราะมีศรัทธา มีความเชื่อของเรา เราจะทำใจของเรา มันกลับไปรู้สึกตัวมันเองได้ ถ้าจิตสงบคือว่ามันกลับไปรู้สึกตัวมันเองได้ ถ้ามันรู้สึกตัวมันเองได้ ถ้ามันเหลียวหลังกลับทวนกระแส ถ้ามันเหลียวหลังกลับ จิตสงบแล้วออกใช้ปัญญา ปัญญาที่เข้าไปหรือหนีส่วนตน ไปหรือหนีในหัวใจของเราขึ้นมา ถ้ามันไปรู้จริงเห็นจริงขึ้นมา มันจะสังเวชมาก

แล้วพอลำว่า “สังเวช” จะเข้าใจได้ว่าสิ่งใดเป็นหนี่ทางโลก สิ่งใดเป็นหนี่ทางธรรม

ถ้าหนี่ทางโลก การเกิด การตาย การเจ็บไข้ได้ป่วย การทุกข์การยาก นี่หนี่ทางโลก

ถ้าหนี่ทางธรรมละ ถ้าหนี่ทางธรรมหมายถึงว่า ถ้าเราได้ใช้หนี่ เรามีคุณธรรม เราจะใช้หนี่ของเรา มา จะใช้หนี่เพื่อปลดเปลื้องสัkkายทิฏฐิ ความเห็นผิดในหัวใจ ถ้าความเห็นผิดในหัวใจ ถ้ามันได้ใช้หนี่ของมัน มันใช้หนี่ พอใช้หนี่ ถ้าละสัkkายทิฏฐิได้

เป็นหนี้ในวัฏฏะนี้ไม่มีการใช้หนี้ละ ถ้าไม่มีการใช้หนี้ ดอกเบี้ยจะทบแล้วทบต้นไปตลอด ถ้าดอกเบี้ยทบต้นจนใช้ไม่ได้ละ เขายึดล้มละลาย ยึดหมด นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อถ้าเราพิจารณาของเราไม่ได้ละสักกายทิฏฐิ มันจะเวียนตายเวียนเกิดไปไม่มีต้นไม่มีปลาย คำว่า “ไม่มีต้นไม่มีปลาย” มันจะทับ ดอกเบี้ยจะทบต้นหมุนเวียนอยู่อย่างนั้น

แต่ถ้าเราได้ชำระหนี้ หนี้ส่วนตน ละสักกายทิฏฐิได้แล้ว การเกิดและการตายไม่มีต้นและไม่มีปลาย ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วิชา ๓ “บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ...” บุพเพนิวาสานุสติญาณ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกมันไม่มีต้นไม่มีปลาย มันไปได้ตลอด

แต่พอมาพิจารณาสักกายทิฏฐิ เราละสักกายทิฏฐิได้ นี่มันถอนสังโยชน์ ๓ ตัว เห็นใหม่ นี่อีก ๗ ชาติ คูสิ หนี้ที่ใช้ไม่มีวันจบ ถ้ามันทบต้นทบดอกไป จนล้มละลายแล้วก็ต้องมาเป็นหนี้ใหม่ ล้มละลายแล้วเขาก็ยึดต่อไป นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันเวียนตายเวียนเกิด หนี้วัฏฏะไม่มีวันจบวันสิ้นหรือ แต่ถ้ามีการพิจารณาของเรา มีการวิปัสสนาของเรา มีปัญญาของเราขึ้นมา มันจะย้อนกลับเข้ามาเป็นประโยชน์กับเรา เป็นประโยชน์กับเราละ ถ้าเราได้ใช้หนี้ส่วนตนบางส่วน

หนี้ เป็นอกุปปธรรม ในการประพฤติกุปป์ติ เขาเรียกว่า กุปปธรรม-อกุปปธรรม สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ที่ทางวิชาการเขาบอก “สัพเพ ธมฺมา นิพพานเป็นอนัตตา ธรรมเป็นอนัตตา ทุกอย่างเป็นอนัตตา” นี่ไง นี่ก็คือฉลากยา ฉลากยาเขียนไว้อย่างนั้น ฉลากยาบอกไว้อย่างนั้น

แต่ถ้าคนไปได้เนือยา ได้ธรรมโอสธ แล้วได้คัมภิน ได้คัมเข้าไปในหัวใจ จิตใจที่มีความรู้สึกนึกคิดนี้ได้ธรรมโอสธ ได้เข้าไปชำระล้าง เขาจะรู้ของเขา อะไรเป็นอกุปปธรรม อะไรเป็นอกุปปธรรม

สิ่งที่เจริญแล้วเสื่อม เคยเป็นสมาธิแล้วมันก็เสื่อมไป สมณะไม่มีประโยชน์สิ่งใดเลย ไม่มีประโยชน์อะไรสิ่งใดๆ เลย แต่ถ้าเข้าไปถึงอกุปปธรรม นี่ไง หนี้ที่ได้ใช้แล้ว หนี้ที่ได้ใช้แล้วเราใช้หนี้ไปแล้ว เขาจะมาทวงเราอีกไหม เขามีสิทธิมาทวงหนี้เราไหม

มันเป็นไปไม่ได้ เพราะหนี้ได้ใช้แล้ว พอหนี้ใช้แล้ว นี่ไง มันเหลืออีก ๗ ชาติ คำว่า “เหลืออีก ๗ ชาติ” มันปฏิบัติไป ถ้าปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์ เป็นสภิกาคา เป็นอนาคาขึ้นไป ธรรมมีการกระทำในหัวใจของมันขึ้นไป มันละเอียดลึกซึ้ง

ถ้าลึกซึ่งขนาดไหน แต่สติปัญญา มหาสติ-มหาปัญญา ปัญญาอัตโนมัติที่มันกลืนกิน ทำลายตัวมันเอง ทำลายตัวเอง เห็นไหม ถ้าหนี้ส่วนตนไม่มี ไม่มีเจ้าทุกข์ ไม่มีผู้เป็นหนี้ แล้วหนี้สาธารณะมันอยู่ได้อย่างไร ถ้าหนี้สาธารณะก็เป็นหนี้สาธารณะ หนี้สาธารณะเพราะเราเป็นชนชาติใช้ไหม เรามีสัญชาติ เราเป็นบุคคลคนหนึ่งในชาตินั้น เราเป็นบุคคลคนหนึ่งในสังคมนั้น เราก็ต้องรับผิดชอบในสังคมนั้น เพราะเราอยู่ในสังคม เราใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในสังคมนั้น เราใช้สิ่งอำนวยความสะดวกแล้วไม่มีการบำรุงรักษา สังคมนั้นจะอยู่ได้อย่างไร นี่คือนี้สาธารณะ

แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเราจนเราใช้หนี้หมดแล้วมันไม่มีหนี้กับเรา เราอยู่กับสังคมโดยที่ไม่เป็นหนี้ใครเลย ถ้าไม่เป็นหนี้ใครเลย มันเป็นเพราะอะไร? มันเป็นความจริงของหัวใจนะ แล้วผู้ปฏิบัติ เห็นไหม คุณ ขนาดที่ว่าเราได้ใช้หนี้แล้ว ถ้าใครได้ใช้หนี้มันเป็นปัจจัยตั้ง มันเป็นสันติภูมิโก ถ้าสันติภูมิโก คำว่า “ปัจจัยตั้ง สันติภูมิโก”

ถ้ามันเป็นกิเลสความมีคบอด มันก็อ้างนี่แหละ อ้างว่ารู้แล้วเห็นแล้ว

คำว่า “รู้แล้วเห็นแล้ว” ธรรมสภาจณา เอตมฺมงฺกมฺมุตตมํ การสนทนาธรรมที่เป็นมงคลชีวิต เป็นมงคลนะ ในมงคลชีวิต สนทนาธรรม เห็นไหม นิพพานสัจฉิกิริยา จ พุคถึงนิพพาน เป็นมงคลชีวิต การสนทนาเป็นมงคลชีวิต แต่ถ้ามันเป็นความจริง มันเป็นมงคลที่ความจริง

แต่ถ้ามันพูดถึงเป็นมงคลชีวิตในการที่ว่าเราปฏิบัติกันล้มลุกคลุกคลานกันอยู่ มงคลชีวิต หมายถึงว่าเราน้อยเนื้อต่ำใจ เราไม่มีครูบาอาจารย์ เราปฏิบัติแล้วไม่มีใครตรวจสอบ มงคลชีวิตเราคุยกัน เราคุยกันเราปรึกษากัน หาทางออกร่วมกัน แต่ถ้ามีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ท่านชักนำเราอยู่แล้ว นี่มงคลชีวิต

สิ่งที่เป็นมงคลชีวิต ถ้าเราปฏิบัติ นี่ไง สิ่งที่ว่ารู้ได้ๆ รู้ได้ถ้ามันตรวจสอบ มันมีโอกาสนะ เพราะอะไร เพราะเรามีอวิชา เรามีกิเลสตัดหาความทะยานอยากมันเข้าข้างตัวเองอยู่แล้วโดย

ธรรมชาติของมัน ทีนี้ โดยธรรมชาติของมัน ทั้งๆ ที่ว่าจะใช้หนี้ ใช้ผิด ใช้ถูก ใช้ไปแล้วเจ้าหนี้เขา
ไม่ได้รับ เจ้าหนี้เขาไม่รับรู้ด้วย ถ้าเราพิจารณาของเรามันไม่สมมุจเฉตปทาน

เวลาถ้ามันสมมุจเฉตปทานนะ เวลามันขาด อรูปปชรรณ มันอฐานะที่จะฟื้นเลย อฐานะที่
จะเปลี่ยนแปลงได้ มันเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เห็นไหม คุณติ พระโศดาบัน ถ้าทำได้อำนาจวาสนาแก่นี้
เป็นพระโศดาบัน เวลาตายไปเกิดใหม่มันก็เป็นพระโศดาบัน โศดาบันจะเสื่อมไปไหน มันไม่มี
ทางเสื่อม มันข้ามภพข้ามชาติ มันไปไปหมด มันไม่มีทางหрок มันอรูปปชรรณ

แต่ถ้ามันไม่ได้ใช้หนี้ มันรู้ได้อย่างไร มันรู้รูปปชรรณ-อรูปปชรรณ มันเป็นเพราะอะไร
มันเป็นความมั่นคง ความจริงขนาดไหน ถ้ามันไม่เป็นความจริง ไม่เป็นความมั่นคง มันก็ลู่ลู่
คลำๆ คำว่า “ลู่ลู่ คลำๆ” เห็นไหม ธรรมะคันเดา

“ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม” ถ้าความสมควรแก่ธรรม เห็นไหม เห็นโทษนะ เรา
เกิดมาในวิญญสงสาร เราเกิดมาในวิญญานนี้ มันมีการหมุนเวียนไป “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็น
ธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับเป็นธรรมดา” การเกิดการดับนี้ แล้วจิตเรามันเกิดมันดับกันก็รอบ มัน
เป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นไหม มันเป็นส่วนหนึ่งของวิญญะนั้นไหม? มันเป็นไปทั้งนั้นแหละ

ถ้ามันเป็นไปทั้งนั้น เราจะย้อนกลับมา ย้อนกลับมาให้มีสติมีปัญญา มีการแก้ไข ถ้าเรามี
การแก้ไขเราณะ เกิดมาชีวิตนี้มีคุณค่า มีคุณค่าจริงๆ แค่มิลมหายใจนี้มีคุณค่ามาก มีคุณค่าให้เรา
ได้ประพฤติปฏิบัติ ให้เราประพฤติปฏิบัตินะ ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเราได้ ทรัพย์อย่างนี้ตลาด
ไม่มี ทรัพย์ทางโลกเขาหาอยู่หากิน เขาช่วยเหลือเอื้อจางกันได้นะ

คุณติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารธนาเรือสัตว์ขันธ์สัตว์ แล้วองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าทำให้ใครได้บ้างละ เวลาพระองค์คุณติมาล ต้องไปซื้อเอา ซื้อคือว่าพยายามพูด
ให้เขาเข้าใจได้ ถ้าเขาเข้าใจได้ เขาก็มีสำนึกของเขา เขาว่างคาบเลยนะ ขอบวช แล้วประพฤติ
ปฏิบัติแล้วถึงที่สุดแห่งทุกขก็ได้ด้วย ซึ่งบุญซึ่งคุณองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระสารีบุตร เวลาจะนอนที่ไร พยายามสืบว่าพระอัสสชิอยู่ที่ทิศใด จะเอาศิระะไปทางนั้น
ตลอด เพราะว่าพระอัสสชิทำให้พระสารีบุตรมีดวงตาเห็นธรรม แล้วมาเฝ้าองค์สมเด็จพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้า ปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์ จะนอนที่ไหน จะหันศีรษะไปทางพระอัสสชิตลอด ซึ่งบุญซึ่งคุณ ไง

นี่พวกเราก็เหมือนกัน เรามาประพฤติปฏิบัติ เราปฏิบัติของเราให้ได้ ถ้าเราปฏิบัติของเรา ได้ ใครเป็นคนชี้แนะเรา ใครเป็นคนบอกเรา เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา เป็นคนชี้แนะ เป็นคนบอกให้เราประพฤติปฏิบัติ เราทำขึ้นมา

อย่างน้อยเนื้อตำราที่เราอ่านจวนสนาน้อย เราทำไม่ได้ไง นี่ถ้ายังมีชีวิตอยู่ มีลมหายใจอยู่ มีค่ามาก มีค่าที่จะได้ขวนขวาย เมื่อใดหมดลมหายใจ เราจะต้องไปตามเวรตามกรรม ตามผลของ วิญญะ เพราะเราเป็นหน้าวิญญะ เอวัง